

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
The Development of Supplementary Courses on a 22201 Creative Art
for Grade 8 Students by Contemplative Education

สมฤทัย พละสุ^{1*} และ ปริณ ทนันทชัยบุตร²

Somrutai Palasu^{1*} and Prin Tanunchabuttra²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Assistant Professor, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 3) พัฒนาศักยภาพในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนที่เรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีขึ้นไป และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยา ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) 2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 3) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จำนวน 3 หน่วย 4) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้จิตตปัญญาศึกษา ซึ่งมีจำนวน 7 แผน เวลาเรียน 20 ชั่วโมง 5) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นปรนัย แบบถูกผิด จำนวน 7 ข้อ และแบบอัตนัย 4 ข้อ 6) แบบประเมินความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต มาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 21 ข้อ 7) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

*Corresponding author. Mobile: +66 (0) 8 0756 9260

E-mail address: gunskimo@hotmail.co.th

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) ผลการเรียนรู้ (4) คำอธิบายรายวิชา (5) แนวทางการจัดการเรียนรู้ (6) สื่อการเรียนรู้ (7) การวัดและประเมินผล (8) โครงสร้างรายวิชา (9) หน่วยการเรียนรู้ และ (10) แผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรพบว่า ในภาพรวม หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.66)

2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 11.00 คิดเป็นร้อยละ 73.33 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3) นักเรียนมีผลความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 อยู่ในระดับดี และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.80)

คำสำคัญ: หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201, การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a supplementary course on A22201 Creative Art for grade 8 students by Contemplative Education, 2) to study learning achievement of the students who enrolled in the course and were instructed through the Contemplative Education with the set criterion of 70% of the full marks, and at least 70% of the group passed the passing criterion of 70%, 3) to develop the students' ability to apply life skills so that they made a mean achievement score of 70% or better and at least 70% of the group passed the passing criterion of 70% and 4) to study the students' satisfaction with the learning activities based on contemplative Education.

The study was a research and development procedure. The target group consisted of 12 grade 8 students in Nong-goong Wittayakarn School in Sila Sub-district, Muang District, KhonKaen Province, during the first semester of the academic year 2016. Research instruments included 1) a questionnaire with a checklist to enquire about the need for the development of a supplementary course on A22201, 2) an interview form to elicit opinions for the development of the course, 3) 3-unit supplementary course on A22201 Art Creation for grade 8 students base on Contemplative Education, 4) 7 lesson plans which takes 20 instructional periods to finish, 5) a learning achievement test consisted of 5 true-false items and 4 essay questions, 6) a 4-level rating scale with 40 item on the ability to apply life skills and 7) a 5-level rating scale questionnaire with 20 item for eliciting the students' satisfaction with the supplementary course. The findings show that:

1) supplementary course on A22201 Creative Art by Contemplative Education for grade 8 students consisted of 10 parts of (1) the rationale, (2) the purposes, (3) learning outcomes, (4) course description, (5) ways of organizing learning activities, (6) instructional media, (7) the measurement and evaluation, (8) course structure, (9) learning units and (10) lesson plans. Results of an assessment of the course showed a “high” level of suitability ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.66),

2) The students made a mean learning achievement score of 11.11 or 73.33% of the full marks, and 9 students or 75.00% of the group passed the passing criterion which is higher than the prescribed criterion,

3) The students made a mean score of 2.98 on the ability to apply life skills which is at the “high” level, and 9 students or 75% of the group passed the passing criterion which is higher than the prescribed criterion, and

4) The students as a whole expressed a “high” level of satisfaction with the learning activities which had been organized for the supplementary course on A22201 Creative Art based on the Contemplative Education ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.80).

Keywords: Supplementary Course on a 22201 Creative Art, Contemplative Education

บทนำ

ปัจจุบันโลกของเรานั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านในการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะใหม่ๆ จึงมีความจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (ไสว พักขาว, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระราชดำริในเรื่องการจัดการศึกษาต้องคุณภาพรวมประเทศ เพราะทุกวันนี้การศึกษาค่อนข้างอ่อนแอ และมุ่งเน้นการเรียนการสอนของเนื้อหาสาระในบางเรื่องมากเกินไป รัฐบาลจึงได้มีนโยบาย เพื่อเตรียมนักเรียนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 คือ การมีทักษะความสามารถในการปรับตัว มีคุณลักษณะในการดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน สงบ สันติ มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมและเพียงพอ ตรงกับศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ 2558) และในช่วงสถานการณ์ที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยในเรื่องความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติดและ

การเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มในการเล่นการพนันมากขึ้นและสื่อที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนมีภาพรุนแรงส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม ขณะที่เกมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่ใช้ความรุนแรงที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเยาวชนและการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) และจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนพบว่า นักเรียนคิดเองไม่เป็น วิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะชีวิตอัดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้เรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนเกิดความเครียด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยงในอนาคตที่คาดว่าจะเป็อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะในการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนานอกจากจะพัฒนาให้มีความรู้ทางวิชาการ

ยังต้องมีสติปัญญาทางอารมณ์ที่เข้มแข็งสามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการพัฒนากลยุทธ์และปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญของนักเรียนกำหนดไว้เป็น 1 ใน 5 ของสมรรถนะสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 คือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต มี 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น, การคิดวิเคราะห์ที่ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์, การจัดการอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555)

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานปี 2558 เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการพัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นช่วงวัยรุ่นและนักเรียนส่วนใหญ่ที่มาเรียนคือจบจากชั้นประถมจึงเรียนต่อเนื่องด้วยเป็นโรงเรียนขยายโอกาสและอยู่ใกล้บ้าน และอีกส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนออกจากโรงเรียนอื่นแล้วด้วยสาเหตุการปรับตัวและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนแห่งนี้จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาไปแล้วจะไม่เรียนต่อ และจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากกลุ่มสาระวิชาศิลปะพบว่า ต่ำกว่ามาตรฐาน ไม่มีแรงจูงใจ ขาดทักษะการใช้ชีวิตและเป็นวัยรุ่นที่เสี่ยงต่อยาเสพติด อบายมุขต่างๆ เสี่ยงต่อเรื่องเพศ และเพื่อเป็นการสนองกับข้อมูลของข้อเสนอแนะจากการประเมินภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2557 ที่ควรจะมีโครงการพัฒนาทักษะชีวิต และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในรายวิชาที่ตนศิลป์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ และทางสถานศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างครบถ้วนตามเกณฑ์จึงควรมีโครงการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น

ผู้เรียนเป็นสำคัญ (โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ, 2557) และในการพัฒนาผู้เรียนนอกจากจะมีรายวิชาพื้นฐานที่พัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แล้ว ยังต้องมีรายวิชาเพิ่มเติมที่เป็นรายวิชาที่สถานศึกษาแต่ละแห่งเพิ่มเติมจากสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หรือท้องถิ่น (สิทธิพล อัจฉินทร์, 2557)

ดังนั้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นการสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยใช้แนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ สิทธิพล อัจฉินทร์ (2557) มาประยุกต์ให้มีความเหมาะสมเพื่อให้เข้ากับกรวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นรูปแบบที่ครอบคลุม สมบูรณ์ ครบองค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่เป็นลำดับและต่อเนื่อง และเหมาะสมกับบริบทในโรงเรียน การนำรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นกระบวนการที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา ค้นคว้าอย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการนำไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยมีการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง กระบวนการดังกล่าวเมื่อนำไปใช้ในวิชาศิลปะจะทำให้ให้นักเรียนมีความรู้และมีทักษะเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ศิลปะ รวมทั้งมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตที่จำเป็น จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปต่อยอดและสามารถดำรงชีวิตในอนาคต การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าต้องการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ผู้วิจัยมองเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) (สลักจิต ตรีณโณภาส, 2553) ที่เป็นกระบวนการโดยแนวคิด

ที่มุ่งเน้นการสร้าง การปลูกฝังความตระหนักรู้ทั้งภายใน
ความเป็นองค์กรรวมของสรรพสิ่งจนทำให้เกิดปัญญา
เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในจิตใจ เน้นที่ตัวผู้เรียน
เป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้
แบบองค์รวม การเข้าถึงความดี ความงาม และความจริง
ของชีวิต ในการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญ สังเกตอย่างมีสติ
ต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเองเมื่อต้องเผชิญ
กับผู้อื่นและโลกภายนอกผ่านรูปกระบวนการ กิจกรรม
อันหลากหลายและปัจจัยเกื้อหนุนในการจัดสภาพ
แวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้ในการ
เปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งทางความคิด และจิตสำนึกใหม่
เกี่ยวกับตนเองและโลกส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติและ
การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ผู้วิจัยได้เลือกกระบวนการ
สร้างสรรค์ศิลปะ นำมาเป็นเนื้อหาสาระ เพราะกระบวนการ
สร้างสรรค์เป็นการฝึกสติ ฝึกใจ ฝึกกาย ผ่อนคลาย
ช่วยลดความกลัว ลดความคาดหวัง ลดความกดดัน
ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาตน
และสังคมรอบข้าง นอกเหนือจากนั้นยังเป็นการฝึกสติ
คือ เข้าใจธรรมชาติของตนเองและคนอื่น และเชื่อมโยง
ไปสู่การเข้าใจตัวเองได้มากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา
เพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษาจะช่วยให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลง
มีจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและสิ่งรอบข้าง เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตของผู้เรียน และส่งผลให้มีความสามารถในการ
ใช้ทักษะชีวิตที่จำเป็นส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันได้
เป็นปกติอย่างมีสติที่รู้เท่าทัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201
การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ที่ได้เรียนรู้โดยใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201
การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมี
จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

3. พัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
ของนักเรียนที่เรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม
การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201 สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษา ให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่า
ร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป
มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีขึ้นไป

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201
การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยและการพัฒนา
(The Research and Development) โดยมีขั้นตอนใน
การดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

การวิจัย 1 (Research 1)

การพัฒนา 1 (Development 1)

การวิจัย 2 (Research 2)

การพัฒนา 2 (Development 2)

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองกุง
วิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ซึ่งกำลังเรียนอยู่
ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัย 1 (Research 1): การศึกษา
ข้อมูลพื้นฐาน

1) แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนา
หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ
(Checklist) ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00

2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นในการพัฒนา
หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00

2.2 การพัฒนา 1 (Development 1): การสร้างหลักสูตรและประเมินผลการใช้หลักสูตรก่อนนำไปใช้

1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จำนวน 3 หน่วย หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก (\bar{X} = 4.38, S.D. = 0.66)

2) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งมีจำนวน 7 แผน เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

2.3 การวิจัย 2 (Research 2): การนำหลักสูตรไปใช้

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นปรนัย แบบถูกผิด จำนวน 7 ข้อ และแบบอัตนัย 4 ข้อ รวม 11 ข้อ

2) แบบวัดความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 21 ข้อ

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลด้านการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา

1) นำโครงร่างหลักสูตรที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (2) นำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอคณะผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อประเมินหาค่าความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ (3) นำแบบประเมินหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และปรับปรุงแก้ไขจนหลักสูตรเสร็จสมบูรณ์

2.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา

1) ปฐมนิเทศนักเรียนให้มีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2) ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุมหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลาที่ใช้สอน 20 ชั่วโมง

3) ในระหว่างทำการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของผู้เรียนโดยให้คะแนนตามเกณฑ์ที่วางไว้

4) หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ผู้วิจัยทำการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนตามแบบสอบถามที่เตรียมไว้

5) ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในครั้งต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 การวิจัย 1 (Research 1)

ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การสร้างสรรค์ศิลปะ

1) ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความ ต้องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผลการตอบแบบสอบถามมีดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่อง การวาดรูปสีน้ำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ การออกแบบรูปภาพ และการวาดรูปการ์ตูนประกอบเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ตามลำดับ ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้อะไรหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาใหม่ คือทักษะในการสร้างสรรค์งานศิลปะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.05 รองลงมาคือ การจัดการ

กับอารมณ์และความเครียด คิดเป็นร้อยละ 18.25 และ การเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ ต้องการให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงลงมือกระทำด้วยความ คิดตัวเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.55 รองลงมา คือ การเรียนรู้ที่เตรียมความพร้อมของตัวผู้เรียนก่อนเริ่มเรียน เพื่อเรียกสมาธิ คิดเป็นร้อยละ 18.05 และการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 15.79 ตามลำดับ ต้องการให้มีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การตรวจผลงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.95 รองลงมา คือ การทำแบบทดสอบและการตรวจผลงาน คิดเป็นร้อยละ 27.63 และการทดสอบความรู้จากแบบ ทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 25.00 ตามลำดับ ต้องการให้คนที่ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ คือ ครูผู้สอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.78 รองลงมา คือ ประเมินตนเอง คิดเป็นร้อยละ 22.22 และเพื่อนนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ต้องการให้จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ คือ สื่อเทคโนโลยี เช่น PowerPoint วิดีทัศน์มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 40.00 รองลงมา คือ แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ คิด เป็นร้อยละ 45.45 และเอกสาร ใบความรู้ คิดเป็นร้อยละ 14.55 นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมปรากฏ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ของผู้ปกครอง จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า วิชาศิลปะเป็นวิชาที่เหมาะสมที่จะเสริมให้นักเรียนเพราะ เป็นวิชาที่ผ่อนคลายจึงให้นักเรียนไม่เครียด 2) ข้อเสนอ เน้นเพิ่มเติมในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ของครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ในเรื่องการเรียนรู้นอกจากเรื่องศิลปะแล้วอยากให้สอดแทรกเจตคติต่อการเรียนเข้าไปแทรกเพิ่มเติมและในการ จัดกิจกรรมควรให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2) ผลการสัมภาษณ์ความต้องการในการ พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมและการจัดการกิจกรรม การเรียนการสอน ของครูและผู้บริหารโรงเรียน

ด้านผลการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เพราะจุดสนใจอยู่ที่ได้เรียนรู้ศิลปะที่ให้นักเรียนผ่อนคลายและได้เรียนรู้การใช้ทักษะชีวิตด้วย เป็นการตอบสนองต่อความสนใจของนักเรียน มีนักเรียนส่วนใหญ่ผล การเรียนจะไม่ค่อยดีในเกือบทุกวิชาและพฤติกรรมเสี่ยง ต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และหากได้มีวิชา เพิ่มเติมที่จะพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น และเห็นด้วย สำหรับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ ศิลปะ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ที่นักเรียนจะได้ได้รับความรู้ ทักษะ กระบวนการสร้างสรรค์ งานศิลปะ เจตคติ และความสามารถใช้ทักษะชีวิตไป พร้อมๆกัน ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ นักเรียนจะได้เกิด การเรียนรู้ที่คงทน

ด้านสาระการเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความเห็นว่า ควรมีเนื้อหาสาระที่นอกจากจะให้นักเรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวาดรูปแล้ว อยากรู้ให้มีการบูรณาการ วิชาอื่นๆ เข้าไปด้วย อย่างเช่น การทำหนังสือเล่มเล็ก ที่เน้นในรายวิชาภาษาไทย หรือการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้อื่นและสังคม

ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นด้วยที่จะมีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ควรจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้จากการ ลงมือปฏิบัติจริงลงมือกระทำด้วยความคิด มีการแสดงออก มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการค้นพบ ตัวเองมีความ ก้าวหน้าทางการเรียนเป็นอย่างไร ครูต้องกระตุ้น กระบวนการเรียนการสอน การจัดการเรียนเน้นทั้งการใช้ ปัญญาควบคู่ไปกับจิตใจที่สุนทรีย์ การให้นักเรียนลงมือ ทำด้วยตนเอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน แต่ในทาง ปฏิบัติจะเป็นไปได้ยากหากไม่ได้วางแผนการจัดการกิจกรรม ที่หลากหลายและน่าสนใจ

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า วัดและประเมินผลการเรียน รู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน ควรจะวัดที่ตัวผลงานมากกว่า การทำแบบทดสอบ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์อยากให้จัดกิจกรรมที่หลากหลายและสร้างสรรค์ จะทำอย่างไรให้นักเรียนมีความรู้ที่คงทน

1.2 การพัฒนา 1 (Development 1) ผลการร่างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องการสร้างสรรคศิลปะ

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.66) หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจึงได้ทำการสร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับจุดเน้นของโรงเรียนที่ต่อนั้นของโรงเรียนที่เน้นทักษะชีวิต ความต้องการ ความสนใจของนักเรียนและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งประกอบไปด้วย 10 องค์ประกอบคือ 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) ผลการเรียนรู้ 4) คำอธิบายรายวิชา 5) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) โครงสร้างรายวิชา 9) หน่วยการเรียนรู้และ 10) การแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการพื้นฐาน ความรู้เกี่ยวกับการวาดรูประบายสีน้ำ การออกแบบรูปภาพและการวาดรูปประกอบเรื่องราว ซึ่งได้จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 7 แผนการเรียนรู้รวมเป็นเวลา 20 ชั่วโมง 0.5 หน่วยกิต

1.3 การวิจัย 2 (Research 2)

1) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมานั้นจะมีทั้งหมด 3 หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้จำนวน 7 แผนรวมเวลาสอนเป็น 20 ชั่วโมง ซึ่งภายหลังจากการจัดการเรียนการสอนเสร็จจึงสิ้นตามหลักสูตรแล้วผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นแบบปรนัย จำนวน 7 และอัตนัย 4 ข้อคะแนนเต็ม 15 คะแนน โดยมีเกณฑ์ดังนี้ ให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลจากการทดสอบของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้แสดงผลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จำนวนนักเรียนทั้งหมด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้		จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	ร้อยละ (%)	จำนวนคน	ร้อยละ (%)
12	15	11.00	73.33	9	75.00

จากตารางที่ 1 จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 11.00 คิดเป็นร้อยละ 73.33 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน

ภายหลังจากการจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้นตามหลักสูตรแล้วผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสังเกตชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 21 ข้อเพื่อวัดผลและประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ ให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีขึ้นไป ผลจากการประเมินของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แสดงผลในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละของคะแนนผลการประเมิน
ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน

จำนวนนักเรียนทั้งหมด	คะแนนเต็ม	องค์ประกอบ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต				จำนวน นักเรียน ที่ผ่าน เกณฑ์	ร้อยละ (%)
		ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่า ในตนเองและผู้อื่น	ด้านความคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์	ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด	ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อตัวเองและผู้อื่น		
12	84	82	70	73	69	9	75

จากตารางที่ 2 จากผลการประเมินความสามารถ
ในการใช้ทักษะชีวิตในรายด้านของนักเรียนที่เรียนรู้
โดยใช้จิตตปัญญาศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้
และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 82.14
รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด
คิดเป็นร้อยละ 72.92 และด้านความคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ
และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 70.42
ตามลำดับ

3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของ
นักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชา
เพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษา

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการ
เรียนการสอนครบทุกหน่วยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการประเมิน
ความพึงพอใจของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ที่มีต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการสร้างสรรค์ศิลปะ
โดยใช้จิตตปัญญาศึกษา ซึ่งผลจากการประเมิน

ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน
ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาศึกษา พบว่า
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.08)
และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
3 อันดับแรก คือ นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง
($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาคือ ครูเป็นแรงเสริมให้
นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ครูคอยดูแลให้คำปรึกษา
นักเรียนเห็นคุณค่าของการปฏิบัติทางศิลปะ ($\bar{X} = 4.58$,
S.D. = 0.79) นักเรียนเห็นแนวทางในการใช้ทักษะชีวิต
($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.67) และ ครูมีการสร้างบรรยากาศ
ในชั้นเรียนที่ดี ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.79) ครูมีการกระตุ้น
ให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรม ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.90)
ตามลำดับ

1.4 การพัฒนา 2 (Development 2)

การปรับปรุงหลักสูตรจากโครงสร้าง
องค์ประกอบของหลักสูตรในด้านของ หลักการ จุดหมาย
ผลการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา สื่อการเรียนรู้ การวัดและ
ประเมินผล และโครงสร้างรายวิชา ได้มีการปรับปรุงแก้ไข
ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แต่เมื่อนำหลักสูตรไปใช้
พบว่า มีองค์ประกอบที่ต้องปรับปรุง ในด้านแนวทางการ
จัดการเรียนรู้ ที่หลังจากผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาหลักสูตร
รายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ ภายหลัง
จากการนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า
หลักสูตรสามารถใช้ได้ผลดี ซึ่งจะเห็นได้จากผลการศึกษา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการพัฒนาความ
สามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนและผลการศึกษา
ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษาซึ่งผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
ไว้และในระหว่างที่ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัยได้
ทำการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ถึงแม้ว่า
หลักสูตรจะสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การวิจัยได้
ครบถ้วนแต่หากพิจารณาจากผลการวิจัยเมื่อนำหลักสูตร
ไปใช้ในอีกมุมหนึ่งกลับพบว่ายังมีประเด็นที่ควรปรับปรุง
ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่บางส่วนในส่วนของแนวทางการ
จัดการเรียนรู้ จะพบว่ามีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน

3 คนคิดเป็นร้อยละ 25.00 ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจากการสอบถามคุณครูผู้สอนจะพบว่านักเรียนทั้ง 3 คน คนที่ 1 นั้นเป็นนักเรียนที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าเพื่อนๆ และสำหรับคนที่ 2 และ 3 เป็นนักเรียนเป็นนักเรียนที่ย้ายมาจากโรงเรียนอื่นๆ เพราะเป็นนักเรียนที่ไม่ตั้งใจ ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายบ่อยครั้ง และขาดเรียนบ่อย ด้วยเหตุนี้ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูผู้สอนต้องคอยดูแลทั้ง 3 คนเป็นพิเศษโดยจะพยายามให้เขาได้ปฏิบัติงานให้ครบทุกชิ้นงานทำให้นักเรียนทั้ง 3 คนพยายามให้ความร่วมมือที่ผู้สอนต้องทำเช่นนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตและปัญญาศึกษานั้นจะเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวเอง เป็นความรู้ที่คงทนซึ่งถ้าหากนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่ปฏิบัติตามต่างๆ ด้วยตัวเองก็จะทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการสร้างสรรคงานศิลปะ และจะพบว่ามึนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจากการสอบถามคุณครูผู้สอนจะพบว่านักเรียนทั้ง 3 คน คนแรกจะสนใจและตั้งใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในส่วนของตนเอง และหากได้ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มที่เป็นกิจกรรมเน้นทักษะชีวิตจะไม่กระตือรือร้น บางครั้งก็จะไม่ร่วมปฏิบัติงานกลุ่มเลย คนที่ 2 คล้ายคลึงกับคนแรก จะเน้นการทำงานที่ได้รับมอบหมายแต่งงานกลุ่มจะไม่สนใจฟังคำสั่ง และไม่ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม คนที่ 3 จะแยกตัวออกมาจากการนั่งรวมกับเพื่อน เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานเดี่ยวจะจดจ่อ ไม่ค่อยพูดจากับเพื่อน ถึงแม้จะตั้งใจงานส่วนใหญ่ที่ทำงานไม่คืบหน้า การปฏิบัติงานกลุ่มส่วนใหญ่จะไม่ช่วยเพื่อนเลย

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 การพัฒนา 1 (Development 1)

ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การสร้างสรรค์ศิลปะ ศ 22201

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

จากการสอบถามโดยแบบสอบถามและใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบไปด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษา ทุกคนมีความต้องการในการสร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องการสร้างสรรคศิลปะและมีความคาดหวังให้นักเรียนมีความรู้ทักษะศิลปะและความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต จึงทำให้ทุกฝ่ายให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและจากผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 0.38$, S.D. = 0.66) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการสร้างสรรคศิลปะที่ผู้วิจัยทำการพัฒนาขึ้นมานั้นมีการนำรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็น ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา ค้นคว้าอย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในอนาคตไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยมีการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559) และเป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นและบริบทของโรงเรียน คำนี้ถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก โดยการสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรของผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายแนะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้และทำให้เขาตระหนักรู้ในตัวเอง มีความสามารถใช้ทักษะชีวิตในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การวิจัย 2 (Research 2)

1) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้จิตปัญญาศึกษาพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 11.00 คิดเป็นร้อยละ 73.33 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

แสดงให้เห็นว่าแสดงให้เห็นว่าการเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการสร้างสรรค์ศิลปะโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและคงทนยิ่งขึ้นทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดการเรียนการสอนโดยใช้จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ที่เป็นกระบวนการโดยแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้าง การปลูกฝังความตระหนักรู้ทั้งภายใน ความเป็นองค์รวมของสรรพสิ่งจนทำให้เกิดปัญหา เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจเป็นแนวทางการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตระหนักรู้แบบองค์รวมการเข้าถึงความดี ความงาม และความจริงของชีวิตในการเรียนรู้อย่างใคร่ครวญ การสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเองที่เกิดขึ้นจากการเผชิญกับผู้อื่นและโลกภายนอกผ่านรูปกระบวนการ กิจกรรมที่หลากหลายและปัจจัยเกื้อหนุนถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งทางความคิด และจิตสำนึกใหม่ เกี่ยวกับตนเอง และโลกส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ (สลักจิต ตรีธรมโสภาส, 2553) มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเอง เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นวัยรุ่น ซึ่งมีลักษณะของวัยของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และเป็นวัยที่ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำ ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ในโลกรอบตัว ควรได้รับการพัฒนาครบในเรื่องของสุนทรีย์ ศิลธรรม และทางปัญญา และศิลปะเป็นทางที่จะทำให้ได้มีโอกาส เพื่ออยู่กับตนเอง ได้มองเห็นอีกมุม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชिरันท์ มีสา (2553) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้ความหมายว่า จิตตปัญญาเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาจิตใจและปัญญาอย่างแท้จริงทำให้เข้าถึงความจริง ความดี ความงาม ทั้งในตนเอง และในสิ่งต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองโดยใช้องค์ประกอบพื้นฐานเพื่อ ศึกษาผลการ

เรียนรู้เรื่องศาสนาพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 96.00

2. ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน

จากผลการวัดความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาศึกษาพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.98$) ซึ่งอยู่ในระดับดีและมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งนี้เนื่องมาจากการให้นักเรียนทำกิจกรรมในสิ่งที่เขาสนใจเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักเรียนทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานความเพลิดเพลินจึงเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขทำให้เขามีความตั้งใจและพยายามที่จะเรียนรู้ มีการปฏิบัติร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่มที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ และตัวนักเรียนเองมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดไปในทางที่ดี ด้งการใช้ทักษะชีวิตของสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล (2554) เป็นความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้ในอนาคต ทักษะชีวิตจะมีส่วนช่วยให้วัยรุ่น สามารถนำความรู้ในเรื่องต่างๆ มาเชื่อมโยงกับทัศนคติ ผ่านการคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้น และตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมได้ ทำให้เด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และรับมือกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ เมื่อพิจารณาคะแนนของความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 82.14 รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด คิดเป็นร้อยละ 72.92 และด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

คิดเป็นร้อยละ 70.42 สุดท้ายคือ ด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 69.44 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ นาบองสี (2557) ได้พัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยคะแนนการประเมินจากแบบวัดทักษะชีวิตของกลุ่มเป้าหมายเปรียบเทียบหลังจากการใช้หลักสูตรกับก่อนการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ศ 22201 การสร้างสรรค์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.08) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาคือ ครูเป็นแรงเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ครูคอยดูแลให้คำปรึกษา นักเรียนเห็นคุณค่าของการปฏิบัติงานศิลปะ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.79) นักเรียนเห็นแนวทางในการใช้ทักษะชีวิต ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.67) และ ครูมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดี ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.79) ครูมีการกระตุ้นให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรม ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.90) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญทำให้นักเรียนเกิดความสนใจอย่างมากแต่ระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอนโดยความสนใจของนักเรียนนั้นเกิดทั้งกระบวนการ

กลุ่มและการกิจกรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำสมาธิก่อนการเรียนทุกครั้งก่อให้เกิดสติรู้จุดหมายในการเรียนในครั้งต่อไปทำให้นักเรียนได้รู้จักการวางแผนการเตรียมตัวและได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองเป็นไปตามหลักการของจิตตปัญญาศึกษา (ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552) มี 7C เรียกว่า “หลักจิตตปัญญา 7” มีดังนี้ (1) หลักการพิจารณาอย่างใคร่ครวญ (2) หลักความรักความเมตตา (3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (4) หลักการเผชิญหน้า (5) หลักความต่อเนื่อง (6) หลักความมุ่งมั่น (7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฆนัท ธาตุทอง (2552) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับปริญญาตรีที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและชุดสื่อประสมจิตตปัญญาศึกษา ผลการวิจัยในด้านของความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาศึกษาดังนั้นครูผู้สอนควรให้นักเรียนเตรียมตัวให้พร้อมในการเรียนโดยจะต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน และมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ

1.2 ในการนำหลักสูตรไปใช้ควรขยายเวลาให้มากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีเวลาในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ซึ่งบางครั้งสถานการณ์อาจจะต้องใช้เวลา

1.3 เนื่องจากการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษานั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองดังนั้นครูผู้สอนต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคลก่อนที่จะวางแผนการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง การสร้างสรรค์ศิลปะโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สามารถพัฒนาความรู้และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนได้ ดังนั้นควรมีการศึกษาผลของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในระดับชั้นอื่นๆหรือนำไปบูรณาการร่วมกับรายวิชาอื่นๆตามความเหมาะสม

2.2 ควรมีการศึกษาบริบทของชุมชนร่วมด้วยเพื่อที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยเฉพาะผู้ปกครองเพราะความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนมากหากได้จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการประสานสัมพันธ์ที่ดี

2.3 ควรทำการวิจัยที่มีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อให้สามารถนำวิธีดังกล่าวไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมนอกจากนี้ควรทำการศึกษามุมมองของครูผู้สอนเมื่อนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในชั้นเรียน เช่น อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). **คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”**. ค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/home/>

ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). **การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาคาร. (2557). **รายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาปีการศึกษา 2557**.

โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาคาร.

จิรนนท์ มีสา. (2553). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). **จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์**. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2554). **ทักษะชีวิต**. ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. (2554). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10
(พ.ศ. 2550 – 2554)**. ค้นเมื่อ 10
พฤศจิกายน 2558, จาก [http://www.nesdb.
go.th/Portals/0/news/plan/p10/plan10/
book/สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ%20
ฉบับที่%2010.pdf](http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p10/plan10/book/สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ%20ฉบับที่%2010.pdf).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555).
(ร่าง) รู้ได้อย่างไรว่าเด็กไทยมีทักษะชีวิต.

ค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558, จาก
<http://lifeskills.obec.go.th/suggest.php>

สลักจิต ตรีรัตนโอภาส. (2553). **การศึกษาผลการ
พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
ด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา
รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู นักศึกษา
โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป. พิษณุโลก:
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล
สงคราม.**

สวัสดิ์ นาปองสี. (2557). **การพัฒนาหลักสูตรทักษะ
ชีวิตเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และเห็น
คุณค่า ในตนเองและผู้อื่น สำหรับนักเรียน
ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม.**

สิทธิพล อัจฉรินทร์. (2557). **การพัฒนาหลักสูตร.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**

ไสว พักขาว. (2558). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21.**
ค้น เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558, จาก [http://
www.chandra.ac.th/blog/wp-
content/uploads/2015/10/](http://www.chandra.ac.th/blog/wp-content/uploads/2015/10/)